

Jānis Rancāns: «Cilvēks ir vājākais posms kibernetikas ķēdē»

Inga Kaļva-Miņina

Runājot par drošību, svarīgi atcerēties, ka oktobris Eiropā un arī Latvijā tiek atzīmēts kā Kiberdrošības mēnesis. Šajā laikā jo īpaši tiek pievērsta uzmanība digitālajai drošībai – atgādinot par kiberhigiēnas pamatprincipiem un pievēršoties aktuāliem kibernetikas izaicinājumiem.

No 6. līdz 10. oktobrim Varšavā, Polijā Latvijas jauniešu komanda piedalījās Eiropas kibernetikas izaicinājumā (ECSC), kuru rīkoja Eiropas Savienības Kibernetikas aģentūra ar mērķi apvienot labākos kibernetikas talantus, lai sadarbotos un sacenstos, risinot sarežģītus kibernetikas uzdevumus. Viens no Latvijas komandas dalībniekiem bija arī rēzeknietis JĀNIS RANCĀNS, kurš šobrīd studē Rīgas Tehniskās universitātes studiju programmas “Datorsistēmas” 1. kursā. “Esmu darbojies ar datoriem jau kopš sešu gadu vecuma, tādēļ universitāte pavēra man jaunas iespējas padziļināti uzzināt par datoriem, to uzbūvi un funkcionalitāti. Šī studiju programma vairāk pievēršas teorētiskiem aspektiem, kas ir precīzāka pieeja tiem, kuri vēlas turpināt savas gaitas datorzinātnē,” par savu studiju izvēli stāsta jaunietis.

Jāni, jau mācoties Rēzeknē, Austrumlatvijas Tehnoloģiju vidusskolā, tu divas reizes piedalījies kibernetikas izaicinājuma sacensībās. Pērn tu bijī arī «Nacionālā kibernetikas izaicinājuma 2024» laureāts un kopā ar komandu pārstāvēji Latviju Itālijā, kur norisinājās Eiropas kibernetikas izaicinājums ECSC2024. Pastāsti, kādu pieredzi guvi šajās sacensībās?

– Šajās sacensībās es guvu nenovērtējamas zināšanas un jaunus kontaktus. Pildot uzdevumus, es arī esmu apguvis jaunas iemaņas, kuras noteikti man palīdzēs nākotnē, gan ikdienā darbojoties IT jomā, gan profesionālajā vidē darbojoties kibernetikas nozarē. Protams, ir jāpiemin arī kopīgas atmiņas par piedzīvoto ar Latvijas komandu un pašu pasākumu.

Pavisam nesen guvi jaunu pieredzi – kopā ar Latvijas jauniešu komandu piedalījies Eiropas kibernetikas izaicinājumā Polijā. Pastāsti, kā veicās Latvijas komandai!

– Komandai bija jāpilda dažādu veidu uzdevumi, kuru mērķis ir pārbaudīt spēlētāja zināšanas kādā kategorijā, piemēram, digitālā izmeklēšana, kriptogrāfija vai pat fizisku iekārtu uzdevumi. Šogad es biju komandas kapteinis, līdz ar to man arī bija papildu uzdevumi – veicināt komunikāciju komandā, novērst biedru izdegšanas sajūtu un veikt trenera-kapteiņa komunikāciju turnīra laikā. Sarežģītākais nebija paši uzdevumi, bet gan mentālā izturība. Katra turnīra diena ilgst astoņas stundas bez oficiāliem pārtraukumiem. Šajā laika periodā ir iespējams izdegt un ieciklēties stresa sajūtā.

Bija konkrēti uzdevumi, kurus izpildīja katra komanda, līdz ar to uzskatu, ka tas bija vieglākais no visa turnīra. Kopumā Latvijas komandai veicās labi, ir augstāki rezultāti, salīdzinot ar pagājušo gadu un neskatoties uz lielāku konkurenci. Turnīrā piedalījās 34 oficiālās komandas, un mūsu komanda izcīnīja 23. vietu.

«Latvijas komandai Polijā veicās labi, ir augstāki rezultāti, salīdzinot ar pagājušo gadu un neskatoties uz lielāku konkurenci,» saka Jānis

Cik ilgi trenējies Eiropas kibernetikas izaicinājumam? Kā notika šie treniņi?

– Trenējos šim turnīram katru vakaru, pildot līdzīga veida uzdevumus un apmeklējot dažādus kursus. Ar komandu treniņi notika katru nedēļu kopš vasaras sākuma. Treniņi izpaudās mācību nodarbībās, izlases nometnē Rānē, piedalījāmies arī citos turnīros. Nodarībās tika pievērsta uzmanība tieši tām uzdevumu kategorijām, kuras bija sagaidāmas Polijas izaicinājumā. Gatavošanās šim turnīram nekad nebeidzas – ir nepieciešams konstanti uzlabot savas spējas.

Kādēļ tev ir svarīgi piedalīties šajā izaicinājumā? Kādas vērtības atziņas atvedi no Polijas?

– Es esmu cilvēks, kuram vienmēr ir tieksme izaicināt savas robežas, šis turnīrs ir iespēja darīt tieši to. Protams, man ir svarīgi piedalīties arī sava patriotisma dēļ. Tas ir gods un lepnums pārstāvēt savu valsti Eiropas līmeņa izaicinājumā. Viena no vērtīgākajām atziņām ir nepadoties, pat tad, kad visas iespējas ir pret

tevi. Ir ļoti svarīgi cīnīties līdz pašam beigām.

Tavuprāt, kādēļ mūsdienās iedzīvotājiem ir jāpievērš būtiska loma kibernetikai?

– Digitālā vide ir nākotne, un kibernetika ir pamats visam. Katram no mums ir jāuztraucas par savu digitālo higiēnu, privātumu un drošību, jo mūsdienās liela daļa no mūsu dzīves ir digitalizēta. Cilvēks ir vājākais posms kibernetikas ķēdē, tāpēc ir svarīga izpratne un līdzdalība.

Kuri ir būtiskākie kibernetikas padomi, kas būtu jāatceras ikvienam?

– Būtiskākais padoms ir rīkoties racionāli un pārdomāti, uzdot sev kontroljautājumus «Vai šis ir iespējams?», «Vai šis man rada jebkāda veida šaubas?». Krāpniecībā pieaugot mākslīgā intelekta nozīmei, ir ļoti noderīgi pārrunāt ar tuviniekiem rīcības plānu, kas tiktu īstenots, lai novērstu netīkamos gadījumus. Svarīgākais ir atcerēties, ka vienmēr ir laiks, lai apstātos un padomātu par to, kas pašlaik notiek un kā rīkoties tālāk.

SVARĪGI

Nacionālais kibernetikas centrs darbojas kā vienotais kontaktpunkts kibernetikas jautājumos, veic nacionālo kibernetikas prasību ieviešanas pārraudzību, kā arī izstrādā nacionālās kibernetikas rīcīpolitikas iniciatīvas. Centra funkcijas īsteno Aizsardzības ministrija sadarbībā ar Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta struktūrvienību CERT.LV. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju kritiskās infrastruktūras uzraudzības iestāde ir Satversmes aizsardzības birojs.

Aizsardzības ministrijas Nacionālais kibernetikas koordinācijas centrs sadarbībā ar CERT.LV atklājis informatīvo kampaņu «Ož pēc shēmas!», kuras mērķis ir stiprināt sabiedrības kibernetiku un noturību pret apdraudējumiem, vienlaikus izglītojot par kibernetiku un digitālajām krāpniecības shēmām. Ikviens aicināts doties apmeklēt kampaņas vietni shemas.lv, kur vienviet pieejama aktuālā informācija par izplatītākajām krāpniecības metodēm un praktiski padomi, kā no tām pasargāties. Tāpat iespējams aizpildīt īpašu kibernetikas testu, lai noskaidrotu savas prasmes un saņemtu ieteikumus digitālās drošības uzlabošanai.

Lai veicinātu izpratni un zināšanas par kibernetikas stiprināšanu iestāžu vadības līmenī, Nacionālais kibernetikas centrs ir izstrādājis praktisku ceļvedi bukleta formātā. Tajā apkopoti strukturēti ieteikumi, pārbaudītas pieejas un praktiski risinājumi, kas palīdz iestāžu vadītājiem apzināt esošo situāciju, izvērtēt riskus un mērķtiecīgi plānot kibernetikas stiprināšanas pasākumus to pārstāvētajās organizācijās. Ceļvedis sniedz ieskatu efektīvas pārvaldības sistēmas izveidē un piedāvā praktiskus piemērus un informācijas resursus, kas atvieglo labas kibernetikas pārvaldības prakšu integrēšanu ikdienas darba procesos. Buklets elektroniskā formātā pieejams Nacionālā kibernetikas centra tīmekļvietnē www.cyber.gov.lv.

Informācija no tīmekļvietnes www.cyber.gov.lv

Lai veicinātu izpratni un zināšanas par kibernetikas stiprināšanu iestāžu vadības līmenī, Nacionālais kibernetikas centrs ir izstrādājis praktisku ceļvedi bukleta formātā. Tajā apkopoti strukturēti ieteikumi, pārbaudītas pieejas un praktiski risinājumi, kas palīdz iestāžu vadītājiem apzināt esošo situāciju, izvērtēt riskus un mērķtiecīgi plānot kibernetikas stiprināšanas pasākumus to pārstāvētajās organizācijās. Ceļvedis sniedz ieskatu efektīvas pārvaldības sistēmas izveidē un piedāvā praktiskus piemērus un informācijas resursus, kas atvieglo labas kibernetikas pārvaldības prakšu integrēšanu ikdienas darba procesos. Buklets elektroniskā formātā pieejams Nacionālā kibernetikas centra tīmekļvietnē www.cyber.gov.lv.

Informācija no tīmekļvietnes www.cyber.gov.lv

Aizsardzības ministrija

«Projekta «Droša informācija – droša robeža» publikācija tapusi ar Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas finansiālo atbalstu».

Laika prognoze		Rēzekne				Preiļi				Daugavpils			
24.10.	Pk.		+ 10°	+ 7°	DA/6		+ 10°	+ 7°	DA/7		+ 11°	+ 8°	DA/6
25.10.	S.		+ 10°	+ 6°	A/6		+ 10°	+ 6°	A/6		+ 11°	+ 6°	A/6
26.10.	Sv.		+ 8°	+ 5°	D/5		+ 8°	+ 4°	D/5		+ 9°	+ 5°	D/5
27.10.	P.		+ 6°	+ 4°	D/5		+ 6°	+ 4°	D/5		+ 8°	+ 4°	D/5
28.10.	O.		+ 6°	+ 4°	D/4		+ 6°	+ 4°	D/4		+ 7°	+ 5°	D/4
29.10.	T.		+ 6°	+ 4°	DR/4		+ 7°	+ 4°	DR/4		+ 8°	+ 5°	DR/4
30.10.	C.		+ 6°	+ 3°	DR/4		+ 6°	+ 4°	DR/4		+ 8°	+ 5°	DR/4